

|| Ōm Śrī Paramātmanē Namaḥ ||

|| Atha Prathamō'dhyāyaḥ ||

Arjuna-Viṣāda-Yōgaḥ

dhṛtarāṣṭra uvāca -

dharmakṣētrē kurukṣētrē

samavētā yuyutsavaḥ |

māmakāḥ pāṇḍavāścaiva

kimakurvata sañjaya ||1||

sañjaya uvāca -

drṣṭvā tu pāṇḍavānīkam

vyūḍham duryōdhanastadā |

ācāryamupasaṅgamyā

rājā vacanamabravīt ||2||

paśyaitām pāṇḍuputrāṇām

ācārya mahatīm camūm |

vyūḍhām drupadaputrēṇa

tava śiṣyēṇa dhīmatā ||3||

atra śūrā mahēṣvāsāḥ

bhīmārjunasamā yudhi |

yuyudhānō virāṭaśca

drupadaśca mahārathaḥ ||4||

dhṛṣṭakētuścēkitānaḥ

kāśirājaśca vīryavān |

purujitkuntibhōjaśca

śaibyaśca narapuṅgavaḥ ||5||

yudhāmanyuśca vikrāntaḥ
uttamaujāśca vīryavān |
saubhadrō draupadēyāśca
sarva ēva mahārathāḥ ||6||

asmākaṁ tu viśiṣṭā yē
tānnibōdha dvijōttama |
nāyakā mama sainyasya
sañjñārthaṁ tānbravīmi tē ||7||

bhavānbhīṣmaśca karṇaśca
kṛpaśca samitiñjayaḥ |
aśvatthāmā vikaṇaśca
saumadattistathaiva ca ||8||

anyē ca bahavaḥ śūrāḥ
madarthē tyaktajīvitāḥ |
nānāśastrapraharaṇāḥ
sarvē yuddhaviśārādāḥ ||9||

aparyāptaṁ tadasmākaṁ
balaṁ bhīṣmābhirakṣitam |
paryāptaṁ tvidamētēṣāṁ
balaṁ bhīmābhirakṣitam ||10||

ayanēṣu ca sarvēṣu
yathābhāgamavasthitāḥ |
bhīṣmamēvābhirakṣantu
bhavantaḥ sarva ēva hi ||11||

tasya sañjanayanharṣaṁ
 kuruvṛddhaḥ pitāmahaḥ |
 simhanādaṁ vinadyōccaiḥ
 śaṅkhaṁ dadhmau pratāpavān ||12||

tataḥ śaṅkhāśca bhēryaśca
 paṇavānakagōmukhāḥ |
 sahasaivābhyahanyanta
 sa śabdastumulō'bhavat ||13||

tataḥ śvētairhayairyuktē
 mahati syandanē sthitau |
 mādhabaḥ pāṇḍavaścaiva
 divyau śaṅkhau pradadhmatuḥ ||14||

pāñcājanyaṁ hr̥ṣīkēśaḥ
 dēvadattaṁ dhanañjayaḥ |
 pauṇḍraṁ dadhmau mahāśaṅkhaṁ
 bhīmakarmā vṛkōdaraḥ ||15||

anantavijayaṁ rājā
 kuntīputrō yudhiṣṭhiraḥ |
 nakulaḥ sahadēvaśca
 sughōṣamaṇipuṣpakau ||16||

kāśyaśca paramēśvāsaḥ
 śikhaṇḍī ca mahārathaḥ |
 dhṛṣṭadyumnō virāṭaśca
 sātyakiścāparājitaḥ ||17||

drupadō draupadēyāśca
sarvaśaḥ pṛthivīpatē |
sōubhadraśca mahābāhuḥ
śaṅkhāndadhmuḥ pṛthakpṛthak ||18||

sa ghōṣō dhārtarāṣṭrāṇām
hṛdayāni vyadārayat |
nabhaśca pṛthivīm caiva
tumulō vyanunādayan ||19||

atha vyavasthitāndṛṣṭvā
dhārtarāṣṭrān kapidhvajaḥ |
pravṛttē śastrasampātē
dhanurudyamya pāṇḍavaḥ ||20||

hṛṣīkēśam tadā vākyam
idamāha mahīpatē |

arjuna uvāca -

sēnayōrubhayōrmadhyē
ratham sthāpaya mē'cyuta ||21||

yāvadētānnirīkṣē'ham
yōddhukāmānavasthitān |
kairmayā saha yōddhavyam
asmin raṇasamudyamē ||22||

yōtsyamānānavēkṣē'ham
ya ētē'tra samāgatāḥ |
dhārtarāṣṭrasyadurbuddhēḥ
yuddhē priyacikīrṣavaḥ ||23||

sañjaya uvāca -

ēvamuktō hṛṣīkēśaḥ

guḍākēśēna bhārata |

sēnayōrubhayōrmadhyē

sthāpayitvā rathōttamam ||24||

bhīṣmadrōṇapramukhataḥ

sarvēśāṁ ca mahīkṣitām |

uvāca pārtha paśyaitān

samavētānkurūṇi ||25||

tatrāpaśyatssthitānpārthaḥ

pitṛnatha pitāmahān |

ācāryānmātulānbhrātṛn

putrānpautrānsakhīmstathā ||26||

śvaśurānsuhr̥daścaiva

sēnayōrubhayōrapī |

tānsamīkṣya sa kauntēyaḥ

sarvānbandhūnavasthitān ||27||

kṛpayā parayā"viṣṭaḥ

viṣīdannidamabravīt |

arjuna uvāca -

dr̥ṣṭvēmaṁ svajānaṁ kṛṣṇa

yuyutsum samupasthitam ||28||

sīdanti mama gātrāṇi
mukhaṁ ca pariśuṣyati |
vēpathuśca śarīrē mē
rōmaharṣaśca jāyatē ||29||

gāṇḍīvaṁ sraṁsatē hastāt
tvakcaiva paridahyatē |
na ca śaknōmyavasthātum
bhramatīva ca mē manaḥ ||30||

nimittāni ca paśyāmi
viparītāni kēśava |
na ca śrēyō'nupaśyāmi
hatvā svajanamāhavē ||31||

na kāṅkṣē vijayaṁ kṛṣṇa
na ca rājyaṁ sukhāni ca |
kiṁ nō rājyēna gōvinda
kiṁ bhōgairjīvitēna vā ||32||

yēṣāmarthē kāṅkṣitaṁ naḥ
rājyaṁ bhōgāḥ sukhāni ca |
ta imē'vasthitā yuddhē
prāṇāṁstyaktvā dhanāni ca ||33||

ācāryāḥ pitarāḥ putrāḥ
tathaiva ca pitāmahāḥ |
mātulāḥ śvaśurāḥ pautrāḥ
śyālāḥ sambandhinastathā ||34||

ētānna hantumicchāmi
 ghnatō'pi madhusūdana |
 api trailōkyarājyasya
 hētōḥ kiṁ nu mahīkṛtē ||35||

nihatya dhārtarāṣṭrānnaḥ
 kā prītiḥ syājjanārdana |
 pāpamēvāśrayēdasmān
 hatvaitānātātāyinaḥ ||36||

tasmānnārḥā vyaṁ hantum
 dhārtarāṣṭrānsrabāndhavān |
 svajanaṁ hi kathaṁ hatvā
 sukhinaḥ syāma mādḥava ||37||

yadyapyētē na paśyanti
 lōbhōpahatacētasah |
 kulakṣayakṛtaṁ dōṣaṁ
 mitradrōhē ca pātakam ||38||

kathaṁ na jñēyamasmbhiḥ
 pāpādasmanṇivartitum |
 kulakṣayakṛtaṁ dōṣaṁ
 prapaśyadbhirjanārdana ||39||

kulakṣayē praṇaśyanti
 kuladharmāḥ sanātanāḥ |
 dharmē naṣṭē kulaṁ kṛtsnam
 adharmō'bhibhavatyuta ||40||

adharmābhibhavātkṛṣṇa
praduṣyanti kulastrīyaḥ ।
strīṣu duṣṭāsu vārṣṇēya
jāyatē varṇasaṅkaraḥ ॥41॥

saṅkarō narakāyaiva
kulaghnānām kulasya ca ।
patanti pitarō hyēśām
luptapiṇḍōdakakriyāḥ ॥42॥

dōṣairētaiḥ kulaghnānām
varṇasaṅkarakāraṅgaiḥ ।
utsādyantē jātidharmāḥ
kuladharmāśca śāśvatāḥ ॥43॥

utsannakuladharmāṇām
manuṣyāṇām janārdana ।
narakē'niyataṁ vāsaḥ
bhavatītyanuśuśrūma ॥44॥

ahō bata mahatpāpam
kartuṁ vyavasitā vayam ।
yadrājyasukhalōbhēna
hantuṁ svajanamudyatāḥ ॥45॥

yadi māmāpratīkāram
āśāstraṁ śāstrapāṇayaḥ ।
dhārtarāṣṭrā raṇē hanyuḥ
tanmē kṣēmatarāṁ bhavēt ॥46॥

sañjaya uvāca -

ēvamuktvā'rjunaḥ sañkhyē
rathōpastha upāviśat |
visṛjya saśaram cāpaṁ
śōkasaṁvignamānasaḥ ||47||

||ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsu upaniṣatsu
brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjuna-saṁvādē
arjuna-viṣāda-yōgō nāma prathamō'dhyāyaḥ ||

